

MAGASINET

MEDLEMSTIDNING FÖR PAPPERS AVD 68

NR. 4 2020

Krönika

Ingen ska dö eller bli sjuk av sitt arbete!

Vykortet

Madrid

Ordförande har ordet

Tyvärr - än så länge kan man inte köpa mat på Konsum med företagets fina ord!

Avtal 2020

Avtalsförhandlingarna är över och vi har fått ett resultat som kan jämföras med mellanmjölk. Det blir lite mer i fickan. Men är det en rättvis löneförhöjning? Nej! Branschen går bra och pengar till högre löner finns. Så varför fick vi inte mer? Arbetsgivarna har traditionellt svårt att skilja sig från pengarna frivilligt. De har också svårt att betala oss arbetare rättvist för det fantastiska jobb som vi gör. De säger ibland att vi anställda är företagets framgångsfaktor. Berömma oss kan de – det kostar ju ingenting. Tyvärr kan man än så länge inte köpa mat på Konsum med företagets fina ord!

Många har säkert frågat sig varför Pappers inte har visat tänderna och tagit till stridsåtgärder. Visst hade man kunnat göra det. Men man valde att avstå den här gången. Orsaken till det är flera men jag kan ta upp de viktigaste.

I dag betalar arbetsgivarna in pengar till pensionen (som kallas Avtalspension SAF-LO) först när den anställda har fyllt 25 år. LO-facken har inte varit nöjda med det. Vi har velat att arbetsgivaren ska betala in avtalspension redan vid det första anställningsåret oavsett åldern. Den 7 april 2020 kom Svenskt Näringsliv överens med PTK och LO om att sänka åldern för första inbetalning till ålderspension. Det ska ske i flera etapper. Redan den 1 januari 2021 kommer åldern sänkas till 24 år, sedan den 1 januari 2022 till 23 år och slutligen den 1 januari 2023 till 22 år. För att fastställa uppgörelsen krävde Svenskt Näringsliv att samtliga förbund inom LO respektive PTK accepterar det märkessättande avtalet. (Det är alltid det första avtal som signeras under avtalsrörelsen.)

Även i år blev avtalet mellan Facken inom industrin med IF Metall i spetsen och Industrierbetsgivarna märkessättande. Märket landade på en löneökning av 5,4% för en period av 29 månader. Vi Pappers medlemmar tycker att märket är lågt men facken inom industrin förhandlade fram det under de förutsättningar de lever i. Vår bransch går bättre och vi hoppades på en högre lönehöjning. Tyvärr var uppgörelsen om inbetalning till ålderspension för bra för att vi skulle äventyra den genom att kräva mer än industrifackens "märke". Hade vi inte accepterat det hade förbättringen av avtalspensionen fallit i sjön. Den uppgörelsen är viktig och för övrigt kunde Pappers inte agera

"Tyvärr kan man än så länge inte köpa mat på Konsum med företagets fina ord!"

osolidariskt. Det ligger inte i vårt DNA.

Men visst gör det ont i hjärtat att Industrierbetsgivarna vägrade betala en retroaktiv löneökning 1 april - 30 oktober. När vi i mars accepterade att skjuta upp avtalsförhandlingarna på grund av Covid-19 tog vi ett retroaktivt lönepåslag för självklart. Våra medlemmar har ju trots smittofaran gått till jobbet varje dag. Men tyvärr är inget självklart när det gäller arbetsgivarna. Snåla och rättviselösa missbrukade de vår tillit för att spara några kronor. Det sveket ska inte glömmas! Nu återstår det att se om företaget lokalt uppskattar våra insatser mer än Industrierbetsgivarna centralt. Holmens har inte haft en bättre kvartalsrapport på länge än den som presenterades senast. Vi får se om man bjuder oss, brukets anställda, på en del av den fina kakan.

Stoppa utförsäkringarna!

Det är hög tid för en mänskligare sjukförsäkring som utgår från individen. Inte ifrån pinnar och tidsangivelser som det är idag. Det går inte en enda dag utan att man hör att någon långtidssjuk vän har blivit utförsäkrad. Nyligen träffade jag en medlem som blev sjukskriven på grund av en sliten höft. Covid-19 försenade den nödvändiga operationen ca fyra månader. Till slut blev den av och ortopedkirurgen sa att rehabiliteringen kommer ta minst tre månader. Men det tyckte inte Försäkringskassan. De utförsäkrade vår kamrat! Med fortfarande svår rörlighet tog medlemmen kontakt med oss på expeditionen. Vi har hjälpt till att överklaga det sjuka beslutet. I väntan på utslaget måste kamraten leva på pengar som sparats till pensioneringen.

Mina vänner, ingen skulle behöva oroa sig över förlorad sjukpenning just då när man mår som sämst av sin sjukdom. Regeringen borde värna och utveckla våra skattefinansierade trygghetsförsäkringar så att människor har en ekonomisk trygghet när livet förändras.

Jag vill passa på och önska er alla en God Jul och ett Coronafritt Gott Nytt År!

Aleksandar

Långsiktigt hållbar

Uttrycket ”långsiktigt hållbar” har fått stort genomslag de senaste åren och det med all rätt, vi behöver ett friskt jordklot för att kunna leva på ett bra sätt, ja för att kunna överleva!

Vi ser dagligen olika reklam som på ett mer eller mindre finurligt vis vill sälja produkter som gör mindre klimatavtryck med uttryck som att ”De har ju tagit bort köttet!” eller att det är ”smarrigt” med ”riktigt låga koldioxidekvaliteter”.

För ett företag handlar långsiktig hållbarhet om att överleva och finnas kvar vilket i grunden innebär att tjäna pengar för att utveckla verksamhet, marknadsandelar osv.

Företaget som sådant har inget egentligt intresse i att vårda miljön om de inte kan göra pengar på miljövänliga produkter och att kunna marknadsföra sig som ett företag i takt med tiden. Tittar vi tillbaka på industrialiseringen kan vi lätt se att dåtidens produktion alls inte var miljövänlig. Det är för all del inte allt idag heller, men det har hänt en hel del på miljöområdet.

Fackföreningar startades en gång i tiden för att arbetare skulle kunna ha ett mer långsiktigt hållbart arbetsliv. Det gäller naturligtvis löner, men inte minst viktigt är att ingen ska bli utsliten, olycksdrabbad eller dö i arbetsplatsolycka.

Vi har i dessa tider med Coronavirus och korttidspermitteringar, på flera bruk haft restriktioner och påbud för anställda. Åtminstone jag tycker mig se att det näppeligen är av omsorg för arbetarna utan det är rädsla att tappa produktion och lönsamhet som driver arbetsgivaren i detta.

Kan ses på vissa bruk genom att man tycker att det inte finns tid för skyddsronder, riskbedömningar, tidsregistrering och annat arbetsmiljöarbete som rimligen borde vara än viktigare i det här läget.

För att Pappers ska kunna ställa krav på arbetsgivaren när det gäller arbetsmiljö och arbetsvillkor gäller det att vi tillsammans är starka och ställer krav på hur vi vill ha det på jobbet. Vår möjlighet att påverka hänger på att vi tillsammans är starka i de krav vi ställer

Det är kanske lätt att tro och tycka att det där med arbetsmiljö och förhandlingar, det sköter de på fackexpeditionen, de är ju ändå valda att företräda oss medlemmar!?

Visst är det så, samtidigt har vi alla ett ansvar för vår gemensamma arbetsmiljö och våra arbetsvillkor.

Naturligtvis är det arbetsgivaren som i grunden ansvarar för arbetsmiljön på bruken, men vi har alla ett ansvar att inte låta arbetsgivaren slarva med säkerheten.

Några av oss har kanske stött på den där semestervikarien som tyckt att ”här skulle man kunna ta bort en tredjedel av de anställda och ändå producera lika mycket”, jag har i alla fall mött det.

Kanske det inte behöver uttryckas riktigt så hårt, det kan komma ut som att man tycker sig behöva ”ställa upp” på företaget av olika skäl och där ”ställa upp” innebär att slarva med arbetsmiljö och säkerhet.

Sådant tänk och sätt att arbeta är INTE långsiktigt hållbart för oss anställda, skiftgången och övertiden sliter och vi blir äldre, vi ska inte ta några risker.

Jag menar förstås att, man visst ska ställa upp på företaget och att man ska få något för det, det handlar om att ge och ta.

Men INGEN ska göra det på ett sätt som riskerar arbetsmiljö och hälsa, där behöver vi hålla ihop.

För vi vill väl inte att någon arbetskamrat ska drabbas av ohälsa på grund av jobbet, kanske bli av med detsamma p g a bristande arbetsförmåga eller rent av avlida?

”Det händer inte mig”, tänker många då.

Men tänk ett varv till, nog känner du till någon som blivit skadad eller utsliten på jobbet? Nästa gång kanske det blir du...

Arbetsid är en sådan arbetsmiljöfråga som är viktig för långsiktig hållbarhet. Jag förstår den som gärna gör overtid och långa arbetspass, man vill tjäna pengar och känna sig viktig för företaget.

Vi vet genom forskning att riskerna i arbetet ökar med långa arbetspass och det kan vi se i Pappers arbetsmiljöarbete, ett antal olyckor och arbetssjukdomar där arbetstiden finns med som åtminstone delorsak eller t o m hel orsak. Vi vet också att man kan vara väldigt uppskattad och populär så länge man kan ställa upp extra men att den dagen man inte kan det så är man inte mycket värd för arbetsgivaren. Pengar ska vi tjäna, men vi ska göra det under ett långt arbetsliv och inte genom att ”jobba in”.

Det är oerhört viktigt att vi tillsammans diskuterar och ställer krav på arbetsmiljön och att vi håller ihop så att alla kan vara långsiktigt hållbara på jobbet och till efter jobbet.

Med Arbetsmiljöjulhälsningar!

Lasse Wåhlstedt, ombudsman Pappers

Andreas Karlsson

10 år utan att skada sig på jobbet!

Varför kan vissa av våra anställda klara sig under långa perioder utan att skadas på jobbet? Visst vore det fantastiskt om vi alla kunde lära oss av dessa personer.

Vi har mycket fokus på att redovisa, utreda och åtgärda olycksfall och arbetssjukdomar. Vid utredningar ställer vi oss frågan ”varför” hände olyckan, till exempel ”Varför ramlade personen i trappan?”. Men en omvänd fråga är att fråga sig ”Varför ramlar man inte i trappan?” som kan vara nog så intressant att fundera på, för oftast går det bra att gå i trappor utan att det behöver bli ett olycksfall.

Med de tankarna i huvudet bestämde jag mig för att se om jag kunde hitta personer hos oss som inte drabbats av något olycksfall eller arbetssjukdom de senaste 10 åren. ”10 år utan att skada sig – det är inte möjligt?” tänker ni kan-

ske, kära läsare. Men efter lite sökande på olycksfall och arbetssjukdomar i en av våra grundbultar i systematiskt arbetsmiljöarbete, PIA, hittade jag några skyddsombud som var villiga att låta sig intervjuas – Robert Johansson, Jukka Pesonen, Mikael Engman och Andreas Karlsson. Jag ville undersöka om det fanns några gemensamma beteenden/sätt att jobba på som kunde förklara deras förmåga att undvika olycksfall och arbetssjukdomar. Resultaten är till stor del samstämmiga i hur de agerar och tänker för att undvika arbetssjukdom och olycksfall.

Tips för att undvika olycksfall:

- Tänk arbetsmiljö först. Det får ta tid och det finns tid för att behålla en god säkerhetsnivå.
- Låt dig inte stressas/hetsas av andra att göra riskfyllda arbetsinsatser.
- Ha koll på de personer som får andra att göra oegentänkta riskfyllda arbetsinsatser.
- Om du inte vet hur du ska göra ett jobb – fråga eller ta hjälp av någon som vet.
- Tänk efter innan du sätter igång med att utföra ett jobb/gör en riskbedömning/-inventering.
- Se till att det är avställt enligt avställningslistor och att det är trycklöst, strömlöst och avdränerat.

Tips vid nyanställning/byte av avdelning:

- Säkerhetsinformationen nyanställda får av arbetsmiljöingenjör/AHSO är bra och viktig och måste hållas uppdaterad.
- Gå grundligt igenom lokala skyddsföreskrifter med nyanställda.
- Nyanställd/vid avdelningsbyte – fråga handledaren om vilka risker som finns på arbetsplatsen.
- Det är viktigt att få en bra introduktion på den nya arbetsplatsen varför ”Checklista ny medarbetare” ska användas och är ifylld ordentligt.
- Det är viktigt att handledaren som person är lugn och pedagogisk och inte hetsar.
- Det gäller att hålla koll på våra nyanställda – ibland

kan de gå iväg och göra saker utan att alltid veta hur de ska göra.

Tips för att undvika arbetssjukdom (muskel- och led- besvär, utmattningssyndrom):

- Använd hjälpmedel. Om det inte finns hjälpmedel – rapportera bristen till din chef.
- Ta hjälp om det är för tungt och om det inte går att använda hjälpmedel.
- Ha en bra lyftteknik – rak rygg, lyft med ben, vrid inte kroppen.
- Ta pauser.
- Håll dig i fysisk form.
- Följ skiftschemat och ha en god återhämtning (sömn, vila, fritidsaktivitet etc).

Visst vore det fantastiskt om vi alla kunde ta till oss dessa tips!

För att ytterligare motivera oss att anamma tipsen kan jag nämna en europeisk studie som genomförts på uppdrag av Europeiska Arbetsmiljöbyrån där man jämfört kostnader för sjukfrånvaro pga arbetssjukdom/olycksfall i olika länder. Finland deltog i jämförelsen och där uppskattas snittkostnaden för arbetstagaren till ca 290 000 kr om hen drabbas av arbetssjukdom eller olycksfall med sjukfrånvaro eller dödsfall. Vi som anställda kan alltså undvika höga egenkostnader om vi jobbar på ett sätt som håller oss skadefria.

Thomas Rosenblad

Arbetsmiljörapporten

Skador: Vi har lyckats bra nu en längre tid utan olycksfall och arbetssjukdomar med sjukskrivning. Det senaste var fjärde juni och det är cirka ett halvt år sedan och det är mycket bra. Nu får vi hoppas att detta håller i sig lång tid framåt.

Under 2020 har vi, hittills i år, totalt 3 st. olycksfall med sjukskrivning och 36 st. olycksfall utan sjukskrivning. Vi har också statistik för entreprenörerna. För dem har vi 2 st. olycksfall med kortare sjukskrivning. Magkänslan är att skadorna är på väg ner ordentligt! Men nu gäller det bara att jobba vidare med det systematiska arbetsmiljöarbetet och inte somna till och tro att nu är allt bra. Vad vi också har blivit bättre på är att prata mycket mera om säkerheten jämfört med tidigare.

Det är också viktigt att vi ser till att alla skador blir anmälda till Försäkringskassan och AFA försäkringar. Det spelar ingen roll hur liten skadan är - den ska anmälas! Vi har kollat hur vi ligger till med anmälningarna och vi ligger på ca. 70 % i dagsläget. Målet är att 100 % av dem som är äldre än 6 månader ska vara anmälda innan årets slut. Det handlar totalt ca. 100 ärenden som ska anmälas. Det är den närmaste chefen som gör anmälan, självklart ska den skadade vara med, och gärna ett skyddsombud!

Vi får inte glömma bort att vi ska skriva riskobservationer och tillbud, i år ligger vi på 267 riskobservationer och 223 tillbud. Rapporteringen ligger lägre än förra året men då hade vi en tävling som lyfte upp rapporteringen. Vissa personer skriver sällan riskobservationer, de påstår att man glömmer bort att skriva och en del säger att det blir inga åtgärder ändå. Men om vi inte skriver något så blir det garanterat ingen åtgärd! Men hur det än är, så händer det många bra saker i åtgärderna som minskar risker och då får vi säkrare arbetsmiljö.

Taisto Hautala

Jarmo Rehn

Tyvärr har Coronapandemin påverkat mycket på en hel del av aktiviteter som vi kom i gång med före pandemin. Friskvårds-ambassadörerna kom i gång ordentligt med olika aktiviteter. Det var gång- och löpträningsgrupper med ledare och två gånger hann vi med att åka till Stockholm med ca. 100 deltagare varje gång. En del var med i löpstafett och så hade vi flera grupper som gick. Stafesten kallades det och den gick sista veckan i augusti, det var tusentals deltagare från flera olika företag som deltog. Vinteraktiviteterna har vi också pausat som vi hade i Häverödals idrottsanläggning, det var skidåkning med lite teknikkunskap, ledare från HSK:s skidskyttar körde. Företaget sponsrade startavgifter till vissa motionslopp. Skebohallen hade aktiviteter som innebandy, badminton med mer.

På lunchtid hade man möjlighet att spela kubb och frisbee-dart.

Gymmet kommer att vara öppet för alla brukets anställda, men man har begränsat antal personer i gymmet, max 8 st. samtidigt. Sen ska man sprita händerna och torka

av alla apparater som ni har använt både före och efter användning.

Jag träffade Jarmo Rehn på gymmet och han har tränat över ett års tid nu varje dag när han har haft arbetspass före eller efter. Jarmo jobbar skift så han tränar olika tider och det har fungerat mycket bra. Jag frågade honom om det är många som tränar samtidigt med tanke på Corona. Han svarade att det brukar vara 3 till 4 personer i genomsnitt så max åtta personer på gymmet fungerar bra. När jag var där och träffade Jarmo så var det 3 st. som tränade.

Många hörde av sig till friskvårdsambassadörerna med olika aktiviteter före Coronapandemin. Nu är det svårare tider på grund av Corona, men kom gärna med olika förslag som skulle kunna göras Coronasäkert. Till Jonas Wallander, Mika Sällinen, Peter Sällinen, Malin Rosenblom, Tomas Rosenblad och undertecknad. Vi fick ett förslag i skrivande stund om att man skulle kunna ha någon slags tävling i stegräkning! Då skulle det kunna vara olika lag, avdelningar eller individuellt. Eller utmana Braviken i en stegräkningstävling, det är ca. 50 mil fram- och tillbaka mellan bruken. Det av bruken som kommer först till 50 mil vinner! Idag finns det stegräknare i de flesta telefoner så det ska inte vara så svårt att räkna ihop stegen. Bara vi hittar någon som vill hålla i räkningen!

Taisto Hautala

Anton Bergström

Är du företagare i Hallstaviksbygden?

Välkommen att höra
av dig till mig, Michel
Pernet som arbetar
med företagsråd-
givning på kontoret
i Hallstavik.

Michel Pernet,
Företagsrådgivare

michel.pernet@roslagenssparbank.se

0176 - 770 00
roslagenssparbank.se

KAMP OM TRYGGHETSFÖRSÄKRINGEN

Mats Strömberg

PappersMagasinet tyckte att det kunde vara intressant att visa hur en av avd 68:s medlemmar upplevt sin resa genom en rehabprocess ibland vår osköna värld.

Vi träffade Mats Strömberg över en telefonintervju och bad honom beskriva hur han upplevt allt. Mats börjar med att beskriva att han har ett ärftligt anlag som påverkar nervsystem och ämnesomsättning och ger komplikationer bl.a. med händernas leder.

Problemen ledde till att han accepterade företagets erbjudande om avgångsvederlag. I augusti 2016 slutade Mats efter att ha jobbat med olika arbeten på pappersbruket i 30 år, senast som dagtidsoperatör på norrsidan.

I utköpsprocessen hade jag avd 68 med mig hela tiden,

berättar Mats. Jag tyckte inte att det var så mycket att fundera på då. Sedan var det naturligtvis emotionellt tufft att lämna det företag jag hade jobbat på i hela mitt yrkesverkssamma liv!

I och med att Mats accepterade att sluta fick han samtidigt erbjudandet att ta del av en omställningsprocess med omställningsföretaget Arbetslivsresurs. Den första tiden med avgångsvederlaget var annars nästan som semester men sedan blev det aningen enahanda. Jag behövde ett jobb att gå till, fortsätter Mats.

Som en avknoppning av omställningsprocessen hamnade Mats senare i projektet "Introduktion till arbete" under 6 + 6 månader. Under den tiden prövade han på att vara hos olika arbetsgivare, framförallt i Norrtälje. Dessa företag hade egentligen ingen anställning att erbjuda men tiden var ändå värdefull genom att den sociala biten var viktig.

"Introduktion till arbete" gick genom Arbetsförmedlingen, så jag hade en del att göra med AF, berättar Mats. De skötte sig ganska okej men det mesta jobbsökandet gjorde jag ju faktiskt själv. Men jag hittade en och annan arbetsgivare som faktiskt hade jobb att erbjuda! Ett problem var bara att alla ville ha någon som kunde ge 110 procent - och med mina åkommor klarar jag bara av att jobba halvtid! Känslan var också att de gärna ville ha någon betydligt yngre.

Medicinsk expertis har alltså bedömt att min arbetsförmåga är ca 50 %. Den andra halvan måste jag vara sjukskriven och behöver rimligtvis ha sjukersättning för de resterande 50 % för att klara mitt uppehålle. Men 2018 blev jag utförsäkrad! Så Försäkringskassan har jag också haft mycket att göra med. Av dem blev jag rent av motarbetad! Deras ständiga mantra var "sök ett annat jobb" eller "åk till Stockholm, då kan du tjäna mera". Men vad hjälper det med ett annat jobb om jag inte klarar mer än halvtid? Jag upplevde FK som väldigt fyrkantiga och okänsliga. De såg till att trycka ned mig ordentligt i skorna och fick mig att känna mig riktigt dålig. Jag kan självklart förstå att de har sina regler att följa, och det gör de till 100 procent, men både Försäkringskassan och politiken har lite att jobba på!

En stadig kamrat under min resa har varit Pappers avd

68! Hade jag inte haft stödet härifrån hade jag aldrig orkat igenom. Jag hade blivit totalt överkörd av Försäkringskassan då. Inte nog med att jag har fått hjälp med att gräva fram underlag, hjälp med skrivelser och det juridiska för att till slut komma fram till ett överklagande mot Försäkringskassans beslut! Expeditionen har också varit ett socialt vattenhål för mitt välmående. Avdelningen stöttar och hjälper verkligen sina medlemmar!

Skönt att det blev ett slut på eländet! Överklagandet ledde till att jag fick rätt till sjuklön 50 %.

Mats jobbar idag halvtid hos Lundells stugstjänst som servicemekaniker och underhåller deras maskinpark – efter många års bekymmer har jag hamnat på rätt plats, utbrister Mats, det är det här jag ska göra!

Anders Lidén

Regeringen och samarbetspartierna kommit överens om ändringar i sjukförsäkringen. Efter dag 180 ska det bli lättare att skjuta upp prövningen mot normalt förekommande arbeten, om det går att visa att man kan återgå till sitt gamla jobb vid dag 365.

Regeringen har länge velat förändra sjukförsäkringen, särskilt den så kallade 180-dagarsregeln då Försäkringskassan prövar den sjukes arbetsförmåga mot hela arbetsmarknaden. Problemet med regeln har blivit extra uppmärksammat under 2020, då vårdpersonal som kämpat i frontlinjen mot coronaviruset själva blivit sjuka och utförsäkrade. Det har skapat ett tryck i opinionen.

Bristerna i sjukförsäkringen är inget nytt, det var inget som började med pandemin, men pandemins effekter har lett till att bredare grupper i politiken har fått insikter om problemen. Det här är en seger för alla de människor och organisationer som kämpat för den här förändringen länge,

Människor blir inte friska av att få sin sjukpenning in-dragen dag 180, snarare tvärt om, de skickas tillbaka i en osäkerhet och får i vissa fall avbryta rehabiliteringen vilket gör att de i slutänden kanske förlorar hela arbetsförmågan. Vi vill ha en sjukförsäkring som stimulerar och ger stöd till rehabilitering.

Att 180-dagarsregeln snabbbehandlades beror på att det var stort opinionstryck i frågan, och som Ardalan

Shekarabi säger, den var "extra akut". Men nu går regeringen vidare med fler av de förslag som lades fram i utredningen "En trygg sjukförsäkring med människan i centrum" som blev klar i våras. I första hand handlar det om att få till en lagändring om prövningen vid arbetsförmågan dag 365, så att denna brytpunkt inte blir den nya stupstocken, i likhet med vad 180-dagarsregeln har varit.

I utredningen föreslås det att prövningen av arbetsförmågan gentemot arbetsmarknaden vid dag 365 ska kunna skjutas upp om det finns stor sannolikhet att den försäkrade kommer att återgå i arbete hos arbetsgivaren senast dag 550.

Förändringen måste komma till skott! Hittills i år har 40 procent av de som försvann ut ur sjukförsäkringen gjort det på grund av avslag efter dag 180, jämfört med 29 procent förra året.

Covid-19 har förvärrat läget. Bara i augusti fanns 1 199 pågående sjukfall hos Försäkringskassan med enbart covid-19, varav 98 hade varit sjuka längre än 180 dagar.

Visserligen kommer förändringar träda i kraft mars 2021 men hur kan man hjälpa människor som drabbas redan idag? Tur att facket finns! Att hjälpa en maktlös medlem vinna kampen mot F-kassans orättvisa behandling känns fantastiskt bra. Pappers lämnar aldrig en medlem ensam!

Sven Ljungberg Kassören träsnitt

Att ge en helhetsbild av konstnären Sven Ljungberg (1913 – 2010) på det här begränsade utrymmet går inte – han är för stor. Han är en av Sveriges folkälskade konstnärer, med en bred repertoar och han finns representerad från norr till söder. Det flesta människor har stött på honom trots att de kanske inte vet om det. Även i Hallstavik finns han representerad. På övervåningen i Folkets Hus finns hans litografiserie om svensk arbetarrörelse, allt från Mäster Palm till skolskjutsar och barnavårdscentraler och på andra våningen i Valhall på Hallsta pappersbruk fanns åtminstone tidigare ett porträtt i träsnitt av vännen och författaren Ivar Lo-Johansson (se även artikeln om Dan Andersson). Sven Ljungberg har gjort en mängd offentliga utsmyckningar i kyrkor och kyrkobyggnader, i bibliotek och andra offentliga förvaltningsbyggnader, i Folkets Hus (bl a Stockholm) och framförallt hemma i Ljungby med omnejd. Han har arbetat med olika grafiska tekniker speciellt med träsnitt, dessutom med oljor och akvareller och han har tecknat. Sven har varit flitigt anlitad som il-

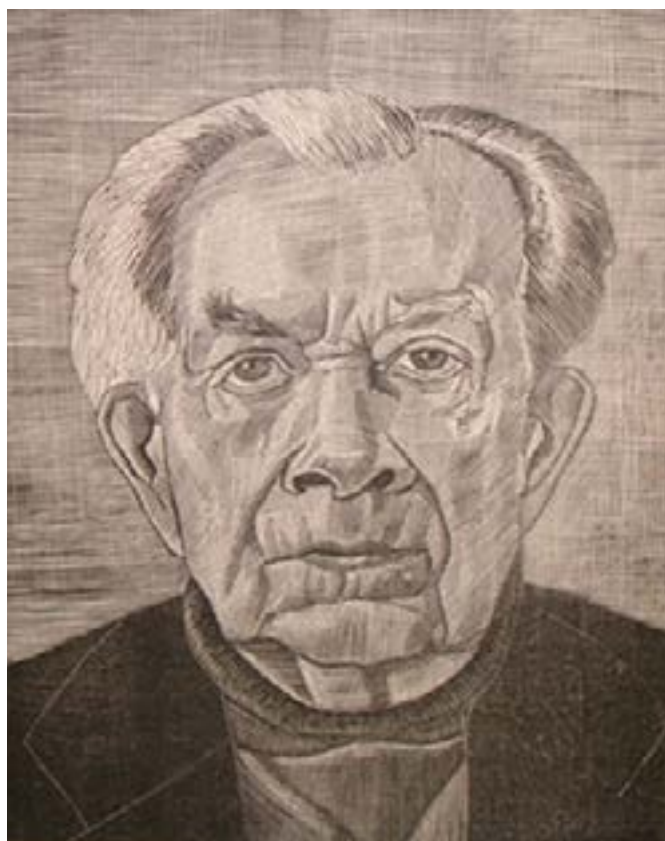

Sven Ljungberg. Foto Stefan Nilsson.

lustrator till olika böcker inte minst har han illustrerat sina egna många böcker. Han har gjort scenografier på bl a Dramaten och han finns på frimärke. Sven har skapat mosaiker som är 20 m långa och innehåller miljoner mosaikbitar. Han är en av de konstnärer som fått hedersuppdraget att illustrera Nobeldiplomen. I en bok från Nationalmuseum betecknas han som en av världens främsta inom konsten att framställa trägravyrer. Sven Ljungbergs far hade en målarfirma i Ljungby och det var där Sven 1926 började sin bana. 1934 börjar han på Kungl. Konsthögskolan i Stockholm. Åker återkommande till Italien och Frankrike på studieresor. 1942 gifter han sig med Ann Margret Dahlquist, också hon konstnär.

I avdelningens samling finns ett färgträsnitt av Sven Ljungberg som föreställer en förtroendeman inom lantarbetareförbundet som samlar in uppbörden till fackförbundet. Titeln är "Kassören" och gjordes ursprungligen som en illustration till Ivar Lo-Johanssons novellsamling Statarna 1961. I vilket sammanhang avdelningen erhållit denna tavla är oss obekant.

Roger Berglund

Sven Ljungbergs porträtt av vännen Ivar Lo

Skolbussen färgträsnitt av Sven Ljungberg Finns på Folkets Hus Hallstavik

Dåliga människor

Mary Anderssons roman "Dåliga människor" som utkom 1991 är en delvis självbiografisk bok. Handlingen tilldrar sig i Malmö 1943 och huvudperson är en trettonårig flicka som kallas Mackie Kniven. Tillsammans med sin bästa kompis Lillemor, fjorton år, tar hon jobb som flasksköljare på en liten senapsfabrik.

Mackie, som är den som berättar hela handlingen, är ofta sjuk och har legat på sjukhus. Hon tycker om att sjunga i kyrkokören, helst Bach och Puccini. Liksom kompisen Lillemor ser hon jobbet som något tillfälligt.

Senapsfabriken består egentligen bara av några fallfärdiga skjul med ett par glascisterner utanför. Flickornas uppgift är att skölja tomflaskor, fylla dem med ättika ute på gården samt klistra på etiketter. Den mesta tiden går åt till sköljningen som sker i ett av skjulen där ett stort, vattenfyllt kar finns. De båda unga arbeterskorna sitter på kanten av karet och rengör flaskorna med flaskborstar och pratar.

Båda flickorna har skinn på näsan och kan svara för sig.

Det har de användning av när deras jobbkompisar Putte Håken och Sally försöker sätta sig på dem. Puttes uppgift är annars att fylla på karet med nya flaskor att diska. Han är något äldre än flickorna och en typisk swingpjatt, som behärskar tidens olika slanguttryck. Sally jobbar mest på själva "senapen" men får ibland rycka in vid sköljningen eller etikettklistringen.

Trots närheten till det pågående kriget är det stora fritidsnöjet för tonåringar i Malmö att gå ut och dansa till swingmusik. Det som kan stoppa dem är brist på pengar och snygga kläder. Särskilt det sistnämnda är något som bekymrar de båda flasksköljerskorna.

Dansen på modet är jitterbugg och Putte är en duktig bug-gare. Tillsammans med Sally ställer han upp i en danstävling på Arenas dansrotunda. Mackie och Lillemor lyckas låna ihop kläder så att de kan gå dit och hurra på sina jobbkompisar ty nu har deras relation med dem förbättrats. Mackie har dessutom blivit hemligt förälskad i Putte. På grund av att Sally tvingas dansa i strumplästen kommer paret bara på andra plats men eftersom priset för det är en trerätters middag på en av stadens lyxrestauranger är de ändå nöjda med placeringen.

Den stora behållningen av romanen är skildringen av de båda flickorna och deras vänskap. Genom deras samtal vid vattenkaret får vi också veta hur deras hemförhållanden är: Lillemor bor i en trerummare tillsammans med mor, far och sex syskon. Fadern som är musiker har en flygel i ett av rummen, sin säng i ett andra rum medan resten av familjen får tränga ihop sig i det tredje. Som en följd av olika meningsskiljaktigheter har modern fått sitt ansikte ommöblerat av sin äkta make och av samma anledning har hon fått de flesta tänderna utslagna. Med jämna mellanrum tar fadern med sig en ung fjälla hem för uppvisning i familjen. Han vill nämligen, till skillnad från hustrun, skilja sig, vilket han till sist lyckas med.

Mackies egen familj består av en far som är handelsresande, fem syskon och en mor som jobbar både på sjukhus och som städerska. Även i hennes familj förekommer bråk och våld. Mackie tror att förklaringen är att båda familjerna försöker vara "finare" än de är. I rena arbetarfamiljer går det lugnare till.

Boken får ett ganska tragiskt slut men är ändå sammantaget en fin skildring av sin tid och Malmö som arbetarstad.

Börje Nordström

Mary Andersson

Författaren och dramatikern Mary Andersson föddes 29/9 1929 i Nyköping men hon växte upp och bodde resten av sitt liv i Malmö. Efter folkskolan arbetade hon först, vid 13 års ålder, som flasksköljare på en senapsfabrik. Sedan följde några år inom textilindustrin och från arton års ålder hade hon olika jobb inom övrig industri och på olika kontor.

Som författare debuterade hon 1979 med romanen "Sorgenfri" där hon börjar berätta om sin uppväxt i ett barnrikehus i Malmö. Tillvaron präglades där av gemenskap och humor, något som kom att utmärka alla hennes arbeten. Samma år sändes hennes självbiografiska radiopjäsa "Tjänsteflickan".

Redan året därpå (1980) kom genombrottet med pjäsen "Maria från Borstahuset" på Skånska Teatern i Landskrona. Föreställningen blev en stor framgång och sattes även upp på flera andra scener i landet. Borstahuset är ett gammalt fiskeläge strax norr om Landskrona och återkommer även i andra böcker av Mary.

År 1980 gav hon även ut boken "Asbestarbetarna berättar" där hon avslöjar turerna kring hanteringen av den farliga asbesten på Eternitfabriken i Lomma. Boken fick till följd att arbetsmiljölagen kring asbest ändrades.

I böckerna "Barnrika" (1983) och "Solgårdarna" (1986) fortsätter hon med den berättelse om sin uppväxt som hon påbörjat i Sorgenfri.

1988 kom romanen "Maria och Amalthea" som är en bred skildring av ett arbetarkvarter i Malmö år 1908. Maria

från Borstahuset är där en av huvudpersonerna och hon är något av kvarterets centralfigur som man ofta samlas hos. Hon tycker om barn och har flera egna samt även andras som hon tar hand om. Flera av kvinnorna i kvarteret är i praktiken yrkestiggerskor och många av männen är strejkande hamnarbetare. Romanen innehåller även en skildring av den kända Amaltheahändelsen just det året.

1991 kom "Dåliga människor" (se recension). Den sattes även upp som musikteater 1999 med musik av Mikael Wiehe.

"Den stora bluffen" kom 1995 och utspelar sig liksom Dåliga Människor under andra världskriget.

Mary drog redan som fjortonåring på sig reumatisk feber och fel på hjärtklaffarna. Hon var därför ofta patient på Malmö Allmänna Sjukhus. Detta ledde 2001 till hyllningsboken "Kära MAS!".

2009 kom hennes sista bok, självbiografen "Den vingbrödn" (Den vingbrytna).

När Mary i förordet till "Dåliga människor" nämner de framtidsdrömmar hon och hennes kamrat hade, är det inte utan att Moa Martinssons lakoniska humor skiner igenom: "Vårt mål var att vi en gång skulle få vända på spegeln och se den gyllene framsidan. Den rostiga baksidan kunde vi utantill".

Det var också helt naturligt att hon var den som tilldelades det allra första Moa-priset (1989). Hon har dessutom fått bland annat Tidningen Arbetets Låt leva-pris (1980) för boken om asbestarbetarna och Hedenvind-plaketten (1992). Men tyvärr fick hon aldrig något av de båda Ivar Lo-priserna. Varför, kan man undra. Kanske kvinnokvoterna redan var fyllda?

Mary dog den 18 jan i år (2020).

Börje Nordström

Många tänker nog, arbetsmiljö vad har det med EU att göra? Arbetsmiljöfrågor bestäms ofta lokalt genom kollektivavtal och med kompletterande svensk lagstiftning. Men arbetsmiljöfrågorna har också en tydlig europeisk dimension. Detta gäller även för arbetare inom massa- och pappersindustrin. Det är på EU-nivån vi kan säkra att företag på vår gemensamma europeiska marknad inte konkurrerar med varandra med en dålig arbetsmiljö. I korthet handlar EU-arbetet om hur vi kan realisera det fackliga löftet, och förhindra att företag inte ställer arbetstagare mot arbetstagare – och konkurrerar med en billig men farlig arbetsmiljö.

Idag råder det betydande skillnader mellan EU:s medlemsländer. Den fackliga organiserings- och täckningsgraden skiljer sig stort, likaså lönenivåer och arbetsmiljö. Samtidigt har vi en fri marknad, där både företag och arbetstagare kan verka och etablera sig fritt inom unionen. Det är inte svårt att räkna ut att detta kan ställa till med problem, med en oschyst konkurrens som leder till en

press nedåt på löner och arbetsvillkor.

I Göteborg 2017 antog EU:s institutioner och medlemsländer den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Den sociala pelaren är ett politiskt dokument med tjugo principer och målsättningar om hur medlemsländerna och EU ska bidra till rättvisa och välfungerande arbetsmarknader.

De principer som ligger mig närmast om hjärtat är nummer åtta och tio. Princip åtta handlar om dialogen mellan arbetsmarknadens parter och arbetstagarnas inflytande. Här slås det fast att parterna ska uppmuntras att förhandla och sluta kollektivavtal. En fungerande partsdialog är också helt centralt för ett fungerande arbetsmiljöarbete, det vet alla som varit fackligt involverande. Princip tio understryker att arbetstagarna har rätt till ett gott skydd för hälsa och säkerhet i arbetet. Det kan låta som en självklarhet, men statistiken visar tydligt att det inte är en självklarhet för många av Europas arbetstagare.

Varje år dör över 3000 personer på jobbet inom EU. Det handlar om mammor och pappor som går till jobbet på morgonen utan att få komma hem till sin familj igen. Detta är helt oacceptabelt. Därför driver vi Socialdemokrater på för en europeisk nollvision för dödsolyckor på arbetet.

Men det är inte bara olyckor som kostar liv på europeiska arbetsplatser. I Europa går 1.3 miljoner människor årligen bort i cancer. 100 000 av dessa människor dör av arbetsrelaterad cancer. Det gör cancer till den vanligaste arbetsrelaterade dödsorsaken. Det är helt oacceptabelt. Över 30 miljoner arbetstagare är exponerade för cancerframkallande ämnen och arbetsrelaterad cancer dödar 10 personer i timmen. För mig är det självklart, ingen ska dö eller bli sjuk av sitt arbete. EU spelar här en viktig roll.

I valrörelsen drev jag därför frågan om skarpare EU-reglering för att stärka skyddet för arbetstagare mot risker vid exponering för cancerframkallande ämnen. Jag känner mig därför extra tacksam för att ha fått förtroendet att leda arbetet i Europaparlamentet för att få stopp på arbetsrelaterad cancer. Jag är ansvarig förhandlare för socialdemokraterna i Europaparlamentet i frågan om revidering av EU-direktivet om begränsad exponering för asbest i arbetet och för uppdateringen av direktivet om cancerogena ämnen. Målsättningen med det sistnämnda är att sätta bindande gränsvärden för att skydda arbetstagare från att exponeras för cancerframkallande ämnen i arbetet.

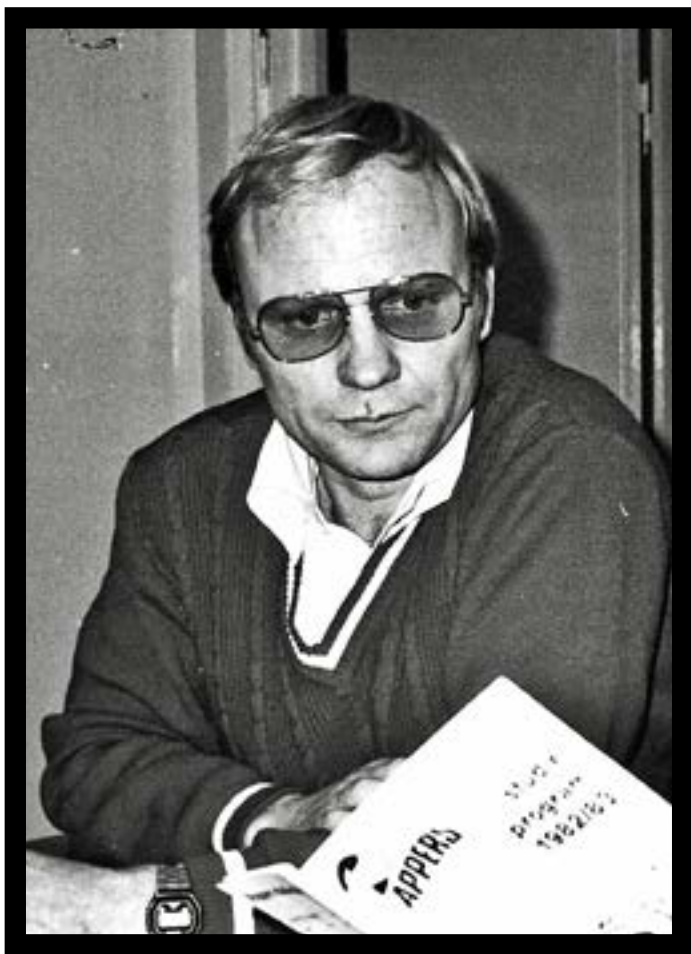
Det handlar om att stärka arbetsmiljön för exempelvis arbetare inom massa- och pappersindustrin. Idag återfinns ett flertal cancerframkallande ämnen i branschen som regleras av EU-lagstiftning, såsom krom (VI)-föreningar, bensen och respirabelt kristallint kvartsdamm. Gränsvärden satta på EU-nivå gynnar även företagen och skapar tydlighet och förutsägbarhet vad som gäller på den inre marknaden. Jag vill att företag ska konkurrera med innovation, kunskap och kvalitet – inte med en undermålig arbetsmiljö som riskerar arbetstagarnas liv och hälsa.

Vi måste komma ihåg att ett socialt Europa inte är ett mål i sig. Ett socialt Europa är ett sätt att slå vakt om arbetstagarnas intressen, skapa rättvis konkurrens för företagen och en hållbar och inkluderande tillväxt. Det sociala Europa kan aldrig skapas från Bryssel utan det är medlemsländerna och arbetsmarknadsparterna som måste se till så att arbetstagare runt om i Europa har tillgång till goda trygghetssystem, arbetsvillkor och välfärd. Ett område där dock EU kan bidra och göra verklig skillnad är just arbetsmiljö. Arbetsrelaterad cancer går att förebygga och ett effektivt sätt att göra detta är genom att sätta strikta gränsvärden för cancerframkallande ämnen som arbetsgivarna måste följa. Om vi höjer golven för miniminivåer motverkar vi en osund konkurrens med dålig arbetsmiljö. Och det viktigaste av allt, vi räddar liv.

Johan Danielsson

Johan i EU-parlamentet

Hans-Jürgen Pilz har gått bort i en ålder av 80 år. Han föddes i Breslau (idag Wrocław) i Polen som yngst av tre syskon. Efter krigsslutet hamnade familjen i en ort utanför Dresden och 1957 flydde man till Väst-tyskland. Hans far arbetade i den stora industrikoncernen Bayer och hans mor var sömmerska och arbetade även inom matbespisning.

Hans-Jürgen kom till Sverige i samband med bygget av PM 3 1961-62. Han var licenssvetsare på ett tyskt företag som arbetade på PM 3. Kanske var det kärleken som fick honom att stanna i Sverige. I Hallstavik träffade han Berit Sjöberg som han senare gifte sig med och de fick tre barn tillsammans.

Han fick anställning på rörverkstaden på Hallsta pappersbruk och blev där så småningom fackligt aktiv, först i Verkstadsklubben och sedan i avdelning 68. 1975 valdes han in i styrelsen för avd 68 och blev studieorganisatör och med tiden även arbetsställets huvudskyddsombud.

Uppdraget som studieansvarig varade fram till 1987 då Markku Repo tog över den sysslan. Markku blev sjuk och avled 1990 och då fick Hans-Jürgen åter axla studierna under några år.

I samband med sina fackliga uppdrag träffade han Inger Ingemarsson som var Pappers avdelningsordföranden i Ställdalen. Hans-Jürgen var då skild och gifte sig på nytt med sin nya partner.

Hans-Jürgen deltog på fyra kongresser mellan 1978-1990 och på kongressen 1986 var han uppe i talarstolen fyra gånger.

De sista åren på Holmens var han ansvarig för att hjälpa de anställda som placerats i den särskilda rehab-gruppen som fanns vid den tiden.

Sin fritid ägnade Hans-Jürgen tidigare bland annat till att hjälpa HIK med isbanan, han var även linjedomare i fotboll och domare i korpen. Han var också mån om barn, barnbarn och bonusbarn som ofta fick besök. På slutet, när Hans-Jürgen återkommit till Hallstavik från Kopp- arberg, fick han en nära relation till dottern Petras hund Nova som han tog hand om vid behov.

Roger Berglund

*Rörverkstaden - Hans-Jürgen längst bak i mitten.
Foto Curt Larsson*

■ TYCK TILL OM FLEXTIDEN

Sen den 1 oktober har dagtidsanställda kollektivare möjlighet att använda flextid. De grupper som omfattas av flextids uppgörelsen är:

- Hamnen
- Labbet
- Dagtidsgruppen syd
- Dagtidsgruppen norr
- Dagtidsgående UH-personal

PappersMagasinet var nyfikna på hur användningen av flextiden fungerar.

Vi intervjuade två medlemmar och ställde två frågor till dem:

Använder du flextiden? Om "ja" i vilken omfattning?

Har du svårt att använda flextiden? Om "ja" varför?

Aleksandar

ROGER CARLBERG

UH

"Jag brukar använda flextidsmöjligheten och det är bra!

Men tyvärr har vi bara möjligheten att använda den vid lunch och en timme efter arbetstiden. Vi på UH skulle gärna kunna flexa på morgonen också. Det skulle räcka med en halv timme."

STEFAN PETTERSSON

LAB

"Ja, jag använder flextid!

Det har jag önskat göra under många år! Vi på lab kan flexa på morgonen, i samband med lunch och på slutet av arbetsdagen.

Fungerar verkligen utmärkt! "

I år, 2020, är det hundra år sedan författaren och poeten Dan Andersson så onödigt och tragiskt omkom på ett hotellrum i Stockholm endast 32 år gammal. Född och uppvuxen i finnskogarna i Dalarna. Som 12 åring skickad ensam till Amerika för att undersöka förutsättningarna för familjen att utvandra till möjligheternas land. Dan ville inte emigrera och gav en negativ bild av situationen i Förenta Staterna och familjen blev kvar i Grangärde.

Dan Andersson arbetade i skogen och med framställning av kol från milorna. Han drömde om något annat och han skrev ner sina erfarenheter från skogen i små berättelser. Han första texter skrevs i en jordkoja i ljuset från en sotig lykta. Senare kunde Dan låna pengar och hyra ett rum i Ludvika. 1911 fick han arbete som resande ombudsman för Templarorden. I det arbetet besökte han bl a Norrtälje och övernattade i ett hus på Hantverkargatan.

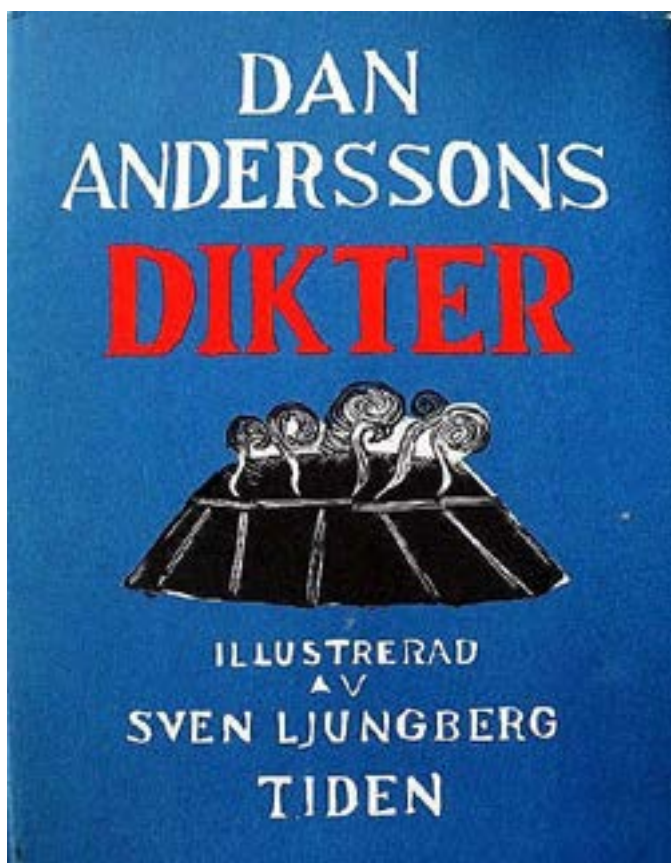
Det socialdemokratiska partiet hade precis startat bokförlaget Tiden och anställt Gustav Möller som förlagschef. En uppgift han tog sig an med entusiasm. När Dan var klar med sitt första manuskript reste han till Stockholm och sökte upp Tidens förlagschef. Han fick en femtiolapp i förskott men manuset refuserades. Samma öde mötte hans andra manus. Dan gav inte upp och i december 1913 skickade han in ett tredje manus. På Tidens förlags styrelsemöte i januari kunde man rapportera "Från en ung arbetare, Dan Andersson, förelåg erbjudande om ett manuskript "Kolarhistorier", vilket anbud styrelsen accepterade under förutsättning av uppgörelse med författaren på rimliga villkor". (Inom parentes 300 kr). Boken kom ut 1914 som en av de första böckerna på Tidens förlag. I förordet till Kolarhistorier skriver Dan "Dessa anteckningar har jag brukat läsa upp för Mats, kamraten, därefter de blivit skrivna, och han har gett mig sitt goda vitsord på, att sämre kunde de ha skrivits. När jag ibland läst upp några rader har Mats somnat på sin granrisbädd." Boken sålde inte bra och det gjorde inte heller hans följande böcker på Tidens förlag. Boken "Svarta ballader" skickade han till Bonniers förlag, kanske för att nå en större läsekrets. Bonniers kunde tänka sig ge ut boken om författaren avstod från honorar!!

Under några år arbetade Dan Andersson i Göteborg på den socialdemokratiska tidningen Ny Tid där han skrev sociala kåserier under signaturen Black Jim. Han översatte även utländska författare, t ex Baudelaire och Kipling, till svenska.

Natten till den 16 september 1920 går Dan Andersson till vila på sitt hotellrum i Klarakvarteren. Han vaknar aldrig mer. Rummet hade gasats med cyanväte under dagen, ett vanligt sätt att bli av med ohyra på, men hotellpersonalen hade slarvat med vädringen och Dan och en annan hotellgäst dog av kvarvarande cyanvätegas.

Dan var i Stockholm för att söka arbete på tidningen Social-Demokraten och hade dagen innan varit uppe på Tidens förlag där han var ovanligt glad och när en av kontoristerna frågade varför berättade Dan att han just fått veta att han skulle bli pappa och tillade "Tänk om jag bara kunde förtjäna så mycket, att jag slapp låna av min fru."

Vid sin bortgång var Dan Andersson fortfarande tämligen

Dan Anderssons dikter illustrerad av Sven Ljungberg - se Avdelningens konst

okänd, hans berömmelse kom senare. Men några av dåtidens författare och poeter i Stockholm hade uppmärksammat honom och såg i Dan Andersson något nytt och spännande. Han blev helt enkelt "inne" i en mindre krets. En av hans beundrare var författaren Ivar Lo-Johansson, så här skrev han om Dan "vi som inte tänkte göra politisk karriär utan istället läste dikter hade en enda poet, och det var Dan Andersson (...) Hans värld trädde fram ur en ram av ödemarssnöd som var ojämförligt ödslig och skön. Allt blev till liv, som om det varit mitt eget, och ändå hade jag inte själv kunnat uttrycka det". Ivar Lo hann aldrig träffa sin idol men när han såg dödsbudet i tidningen tog han sig till Karolinska Institutets bårhus, övertalade en poliskonstapel att släppa in honom och fick till slut ändå ett möte med Dan Andersson.

Dan Andersson var inte partimedlem men han var socialist och socialdemokratin närstående, han var heller inte religiös i traditionell mening men han var en sökare och hade respekt för olika religioner. Det övernaturliga och andliga var inte främmande för honom. Dan var uppväxt i skogen och bar skogens mystik inom sig.

Roger Berglund

Faktaruta:

Dan Andersson är en av våra stora författare och in-tar en självklar plats inom den svenska vistraditionen. Hans böcker kommer i ständiga nyutgåvor och när Tiden gav ut hans samlade skrifter 1978 kom de att omfatta tio band. Få författare är så mycket tonsatt som Dan Andersson och varje år tillkommer nya. I år har t ex Dagslända utkommit med en skiva med två egna tonsättningar av honom. Sedan 1962 finns ett Dan Andersson sällskap och i Ludvika, där han även är begravd, finns ett museum.

Dan Andersson som staty på Järntorget i Göteborg där han arbetade på Ny Tid. Foto Roger Berglund

Helas duktiga medarbetare - f.v. Jessica Carlsson, Göran Häss och Rosa Escobar

Samtidigt som Coronapandemin tagit ny fart under hösten närmar sig nu influensasäsongen på norra halvklotet. Det är en tid då det blir extra svårt för oss alla att veta hur man skall tänka.

I Sverige kan en normal influensasäsong kräva omkring 400 platser på intensivvården och orsaka 700–3 000 dödsfall. Därför finns det skäl att vara extra vaksam och kanske i år vaccinera sig fast man inte normalt brukar göra det. Samtidigt så finns i år mycket som talar för att influensan inte får det lika lätt med de rekommendationer om avstånd och hygien som nu etablerats.

Influensan finns som permanent smitta med global utbredning hos människa men också hos häst, svin och fåglar. Flera stora influensaepidemier har beskrivits de senaste 150 åren.

- Ryska snuvan 1889–1892 med ca 1 miljon dödsfall.
- Spanska sjukan 1918–1920 med ca 50–100 miljoner dödsfall.
- Asiaten 1957–1958 med 1–4 miljoner dödsfall.
- Hongkonginfluensan 1968–1970 med ca 1 miljon dödsfall.

- Svininfluensan 2009 med 150 till 600 tusen dödsfall
- Enstaka fall av årets säsongsinfluensa har nu redan dykt upp men brukar oftast sätta igång på allvar först i slutet av december.
- Det kan i år finnas vissa saker att tänka på och ge råd runt om.
- Ett orosmoln är risken för dubbelinfektioner – och att infektion av det ena viruset skulle kunna öka risken att infekteras av det andra. Det är oftast värre att bli infekterad av två eller tre virus samtidigt än av ett. Men hittills har försöken att studera hur det nya coronaviruset samverkar med influensavirus misslyckats. Så den kunskapen saknas.
- Det kan också vara extra motiverat att även dem som inte tillhör en riskgrupp vaccinerar sig mot influensan i år, för att ytterligare minska smittspridning och skydda personer som har en ökad risk att bli svårt sjuka i influensa.
- Eftersom influensa och Corona har många gemensamma symptom så kan det lätt uppstå osäkerhet om vilken infektion som är orsaken till besvär. Vaccinationsskyddet mot att insjukna i influensa är aldrig 100 procentigt, men sjukdomen blir oftast lindrigare hos de som vaccinerats.

Inför influensasäsongen i år har Sverige tagit det säkra före det osäkra. Vaccinet ger numera ett bredare skydd och täcker fyra sorters influensa i stället för tre. Dessutom har flera regioner köpt in extra vaccin för att slippa brist.

Det tar en till två veckor innan vaccinet får effekt. För att få ett så bra skydd som möjligt bör man vaccinera sig innan året är slut. Det går även att vaccinera sig under pågående influensaepidemi, men då finns risken att insjukna i influensa innan vaccinet har gett effekt.

Vissa personer bör vaccinera sig. Det gäller om man har en ökad risk att bli allvarligt sjuk. Exempelvis bör du göra så om du är över 65 år eller har t.ex en hjärt- eller lungsjukdom, diabetes eller nedsatt immunförsvar. Det gäller också om du bor tillsammans med någon som har nedsatt immunförsvar.

Årets influensavaccin blev tillgängligt för riskgrupper och vårdpersonal den 3 november men redan nu har brist av vaccin uppstått över hela landet. Det är också mycket osäkert om det kommer att komma mer eftersom tillverkning baserats på tidigt lagda beställningar.

Råden för att minska risken att få influensa är desamma

som vid Corona:

- Tvätta händerna ofta och noggrant med tvål och vatten.
- Undvik att röra vid dina ögon, din näsa och din mun.
- Undvik nära fysisk kontakt med personer som du vet är sjuka.

Får du, trots det, symptom och känner dig sjuk så är givetvis det viktigaste att alltid stanna hemma direkt från arbetet.

Det finns flera saker du kan göra själv för att lindra besvären. Vila, drick extra mycket och ligg med huvudet högt. Receptfri medicin som dämpar feber, hosta och halsont kan lindra besvär och göra att du mår lite bättre.

Här är några råd för att undvika att sprida viruset till andra om du är sjuk.

- Stanna hemma från arbetet eller skolan så länge du har feber eller känner dig sjuk. Du kan behöva stanna hemma längre om du inte har lämnat prov för covid-19.
- Tvätta händerna ofta och noggrant, speciellt om du hostar och nyser.

Håll er nu friska!

Hela Företagshälsovård,
Hallsta Pappersbruk

■ BILDREPORTAGE RYATIPPEN OCH KORNSTA

Taisto och jag besökte Ryatippen och Kornsta för att göra ett litet bildreportage.

Brukets gamla asktipp ser idag helt annorlunda än för sju år sen när jag såg den sist. Gräsmattan har tagit över och det är riktigt svårt att tro att under våra fötter ligger en miljon ton aska. Den är väldigt kompakt och gör att hela deponin har ett mycket tätt skikt. Ryatippens yta är ungefär 15 hektar. Tåkt av gräsmattan ser den ut som en väldigt trevlig plats som öppnar för vinters friluftaktiviteter. Tippens branta backar erbjuder möjligheten att man kan springa backintervaller.

Inte så länge sedan var Kornsta en plats där bruket har lagrat ved som skulle användas till massaproduktion. Idag förvaras veden i stället på Holmens nya vedplan inne i industriområdet. I Kornsta lagras idag slammet, som främst består av energirika fiberrester. Den bearbetas för att så småningom kunna användas som jordförbättringsmedel. Häveröstiftelsen använder det här materialet vid skapandet av den nya parken längst Skeboån. Man blandar materialet med finjord. Verkligen en bra ide på hur man kan använda slammet.

Aleksandar

Taisto Hautala på Kornsta

Kornsta jordproduktion

Ryatippen

Ryatippen helt täckt med gräsmatta bjuder på framtida utvecklingsmöjligheter

PappersMagasinet passade på att haffa Bernd Schüler när han hade vägarna förbi Hallstavik.

Det är inte alltför många år sedan han gick hem med pension från pappersbruket och många kommer fortfarande ihåg honom här. Det märktes inte minst vid lunchen i Valhall innan intervjun, då många ville växla några ord i förbifarten.

Bernd började på pappersbrukets huvudlaboratorium 1971. Bernd beskriver att labbet hade en uppdelning mellan kollektivet och tjänstemännen. Dessa gjorde då på det stora hela samma sorts arbete. Lönen låg självklart inte på samma nivå! Han funderade på varför det var så här och stötte och blötte frågan men kom ingen vart. Det fanns också annat han uppfattade som orättvisor bl.a. verkade det som om vissa personer ”kom lättare fram”, lättare fick vidareutbildning inom företaget etc. särskilt om man hade

föräldrar som jobbade här! Allt detta väckte frågor hos den unge Bernd som så småningom blev Kontaktombud i avd 68. Sedermera visade det sig att liknande förhållanden verkade finnas lite här och där innanför grindarna.

Efter att ha blivit varm i kläderna som KO valdes han in i 68:ans styrelse 1984. Döm om Berndts förvåning när han på ett senare konstitueringsmöte föreslogs att gå in direkt som vice ordförande! Någon vice hade styrelsen inte haft under några år. Men känslan var att en annan person i styrelsen hade förväntat sig utnämningen och nu blev något förvånad över händelsernas utveckling. Personen vände sig, till synes modstulet, till Bernd och uttryckte ett kargt ”nu måste du skaffa dig en almanacka”! Surt eller inte - efter utnämningen blev det många utbildningar för Bernd för att i mesta möjliga mån kunna fylla uppdragets kostym.

Det blev också viktigt att arrangera lokala utbildningar för avdelningens medlemmar. Vid den här tidpunkten var utvecklingsavtalet nytt och den delegerade linjeorganisationen skulle sjösättas. Då behövde Kontaktombuden utbilda sig i förhandlingsteknik eftersom förbundsintaget till nödvändiga kurser var begränsat. Det skulle ta för lång tid att gå varvet runt om bara två till tre medlemmar om året kom in på förbundskurserna.

Utvecklingsavtalet var nytt och ovant inte bara för kontaktombuden utan också för cheferna. Avtalet innehöll även skrivningar om utvecklingssamtal - det som numera går under benämningen medarbetarsamtal. PappersMagasinet får sig en liten episod berättat om chefen som i kontrollrummet föreslog att ”vi nu ska ha ett sån ’t där samtal...kan vi inte bara säga att vi har haft det?”. Vi kan avslöja att killen som föreslogs den enkla lösningen inte gick med på den!

Miljöfrågorna var något Bernd var intresserad av och i början av 1990-talet gav förbundet ut ett material om yttre miljöfrågor i Sverige och globalt. Bernd och dåvarande miljöingenjören Bengt Mattsson gjorde ett lokalt utbildningsmaterial om brukets utsläpp och miljökrav. Förbundets mtrl tillsammans med det lokalt framtagna utmynnade sedan i lokala studiecirklar. I början var det Pappersmedlemmar som gick cirkelarna men ryktet spred sig om att det var en bra cirkel och då kom även förfråg-

ningar om deltagande från tjänstemännens sida. Ca 300 personer hade till slut gått utbildningen.

Bernd flikar in att alla farhågor runt klimatet som togs upp i cirkeln dessvärre har slagit in; värre stormar, tätare orkaner, översvämningar, skogsbränder och issmältning.

Något senare blev det också en cirkel om Rya-tippen d.v.s brukets dåvarande deponiplats. Det skrevs en rapport om deponins utbredning, samt mätningar avseende metallhalter m.m. Det här tyckte bolaget var så intressant så att de ville ha rapporten!

Förbundet lyfte vid den tiden även frågor som handlade om den inre miljön. Vilket sporrade avd 68 att driva på ett införande av källsortering på bruket. Ett exempel Bernd nämner var den baltråd som blev avfallsrest på bruket. Det blev hela 50 ton/år skrymmande metalltråd som kunde skickas iväg till återvinning istället för att läggas på hög hemmavid!

Vad var då mest intressant under de fackliga åren? Att vara delaktig i processer för att skapa mer innehållsrika och varierande arbetssituationer - oviktiga arbetsmoment finns inte, tycker Bernd! Nästan med automatik kommer vi in på vad som varit det jobbigaste. Svaret blir att vara

med i neddragningsprocesser där bolaget ibland lämnar rena önskelistor om vilka personer som ska bort. Vi håller oss kvar lite vid ämnet och Bernd utvecklar resonemang-
et. Visst kan de komma med listor, menar han, men då ska det vara med underbyggda argument! Annars var förhandlingar i sig intressant eftersom jag gillar utmaningar, fastslår Bernd.

Sammanfattningsvis var de fackliga åren spännande, lärorika och bidrog till många nya kontakter.

Så slutligen - hur ser livet ut i dag? Han är ordförande i sin bostadsrättsförening och hjälper även andra föreningar med årsmöten och mötesteknik. Som gammal styrelsemedlem i Pappers är han naturligtvis slängd i mötestekniken! Ett fotointresse finns, för Berndts del gärna astrofotografi. Men även fritidshuset på Rådmansö tar sin tid att hålla efter - och här brukar också barn-barnen tycka om att vara! Normalt sett blir det också en del resor - men dem blir det ju inte mycket bevänt med ett sådant här år. Å andra sidan, funderar vi, kan det kanske hjälpa den yttre miljön lite på traven!?

Anders Lidén

Bernd Schüller t.v. besöker Dan Anderssons Lousastuga tillsammans med Gävle-Daladistriktet 1991 Foto Kurt Andersson

Jag och min kompis Lena anmälde oss till Vikingavandringen som blev av lördag den 26 september. Detta ordnades genom Visit Roslagen. Samlingen var vid Hargs kyrka och vandrarna var uppdelade i tre olika grupper. Vi startade vandringen i gruppen Vilsam kl. 10.30. Vi var ca 14 st. deltagare + guiden. Vi gick igenom ägorna som ägs av Beck-Friis, väldigt omskött område. Vid Nerhammaren var det en guide som berättade om smedjan och masugnen. Sedan gick vandringen vidare över järnvägsspåret in på en stig, där stod folk från Visit Roslagen och delade ut wraps med viltkött och vatten. Alla var hungriga och började äta direkt. Sedan vidare in på en skogsväg, där vi träffade på Stefan som gestaltade kyrkomålaren Albertus Pictor. Han berättade att han var på väg till Danemora kyrka. Sedan gick vandringen vidare runt Söder Harg och där på en väg så stod en tjej (glömde ta hennes namn) som berättade om att gå pilgrimsvandringen i Spanien, hela sträckan är 78 mil, slutmålet är Santiago de Campostela, nu har hon kvar att gå 23 mil. Hon har gått denna led i två omgångar om två år och vandrade helt själv hela tiden. Men varje dag så träffade hon många människor som vandrade, när man skulle äta lunch. Oftast var hon framme vid stället där hon skulle övernatta tidig eftermiddag, för att få plats på vandrарhemmet. På dessa sträckor finns många matställen och vandrарhem.

Blev rätt intresserad av att gå denna led, men skulle aldrig orka gå så långt. För att få diplom så måste man gå de sista 10 milen till Santiago de Campostela. Sedan gick vi förbi Braxenbol ner till sista stoppet som blev Hargs Järnbod, som var stängt. Där fick vi fika utanför som serverades av Visit Roslagen. Sedan fick vi ta oss tillbaka till Hargs kyrka själva, där bilen var parkerad. Hela sträckan blev 15 km, det kändes i benen. Får tacka min kompis som sa att vi skulle ta gästavar, det gjorde att det kändes bättre. Blev ordentlig strechning när jag kom hem.

Ulrika Enlund text o foto

ROBERT WAHLSTRÖM

I exil

*Orden flödade
över hela rummet.
Förlamade tanken.
Förkvävde känslan.
Förvisade visdomen.*

*Likgiltighetens skyddsrum
bepansrad
med cynismens murverk,
blev min
förrädiska tillflykt.*

PERNILLA WESTMAN

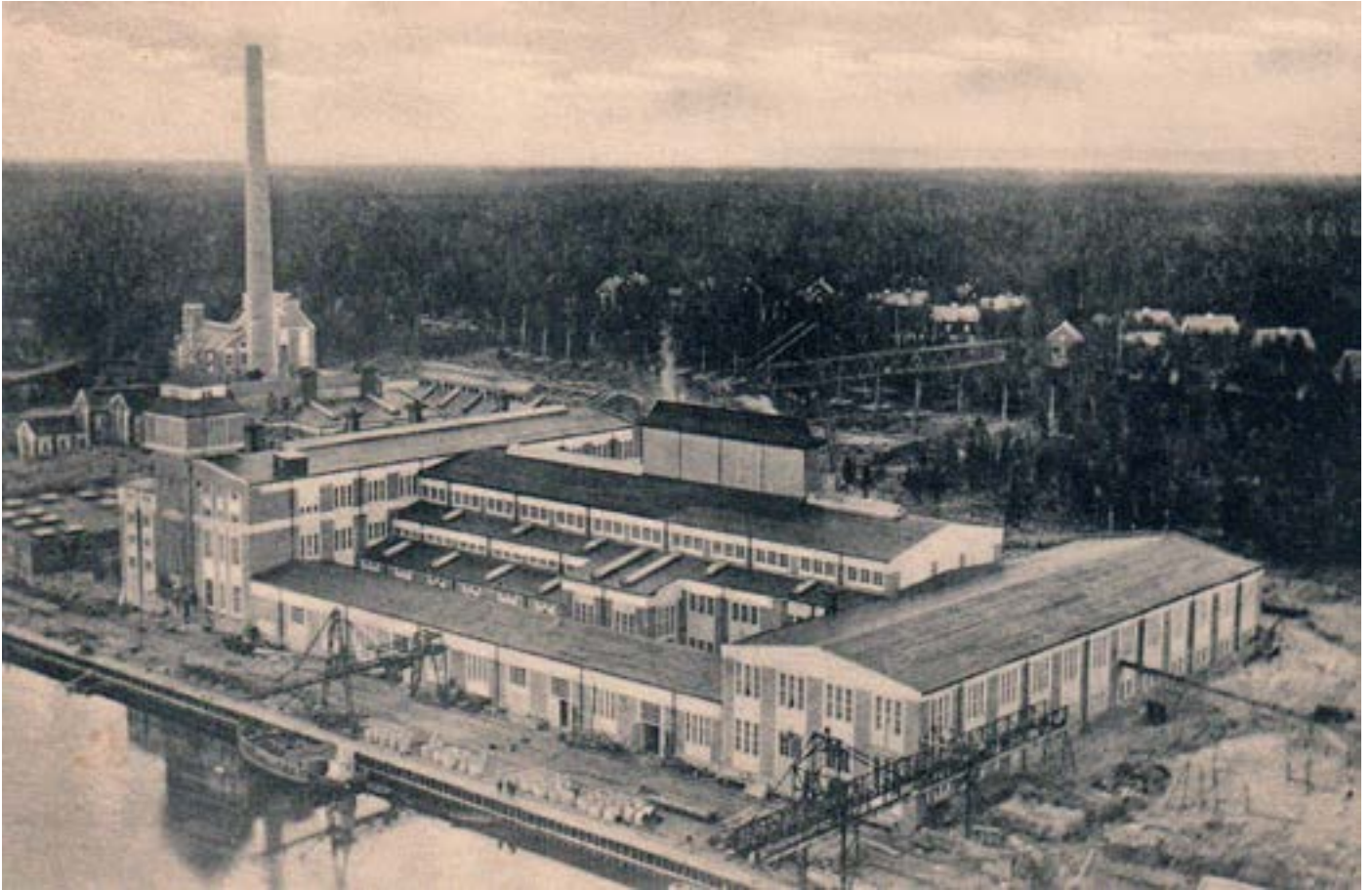
*Frånvaron av ljudet
värker gör ont
Ekar inombords
Skapar oro som tär*

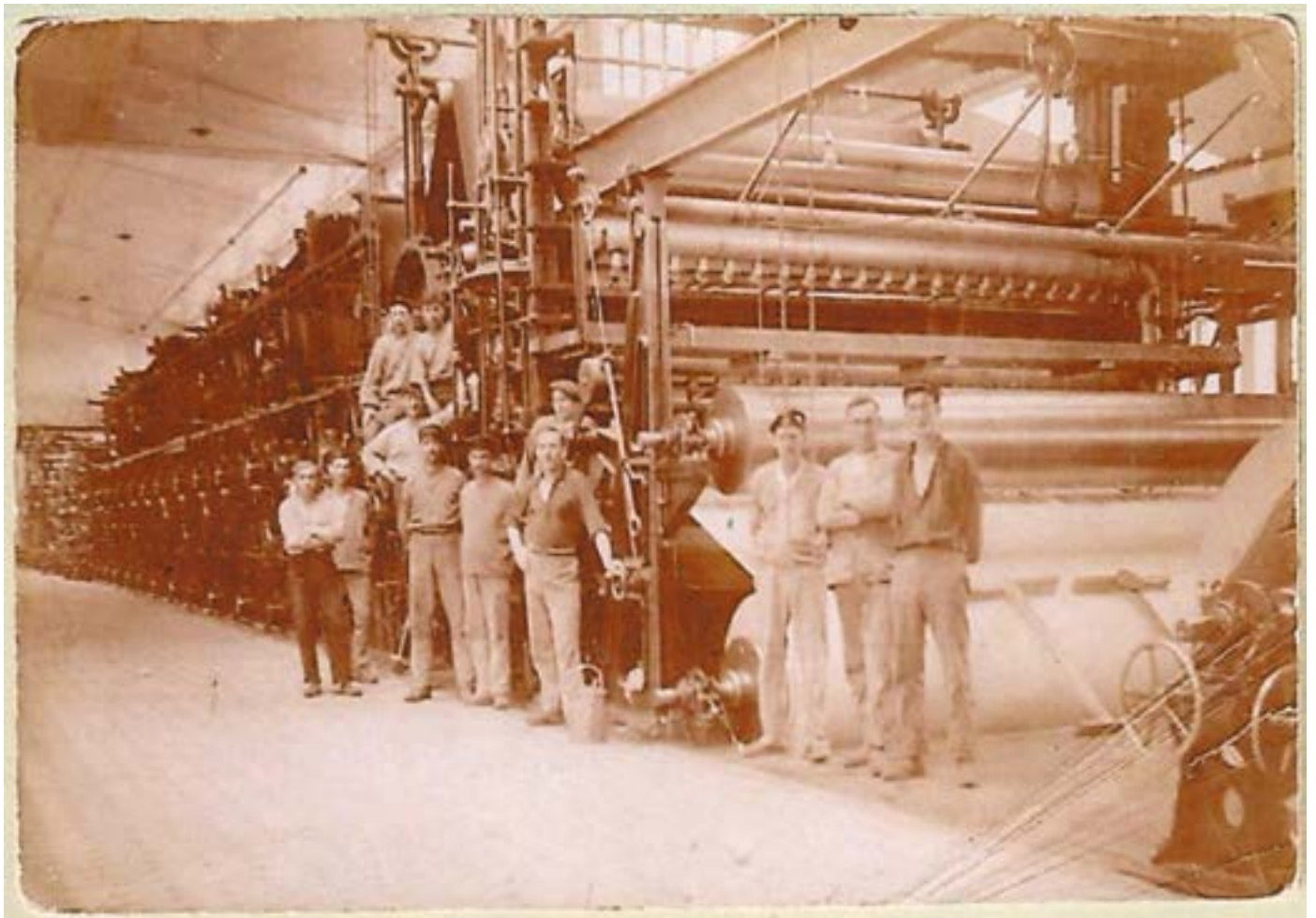
*Inget hörs
allt är tyst
Jag kan inte tänka
det är för tyst här*

*Ge mig ett ord
en signal
bryt tystnaden
skrik svär*

*Jag behöver
ett svar
på vad det är
som håller oss i sär*

TILLBAKA I TIDEN HALLSTA PAPPERSBRUK

Micke Holmberg och Lasse Pettersson deltog i grundutbildningen för försäkringsinformatörer

Det rapporteras om att flera tillverkare har ett vaccin på gång, ”mot sjukan”, som en bekant uttryckte det. Det skulle självklart vara förträfflig, men även då återstår en lång återhämtning för världen, medan en del saker i vardagen kanske kan komma på plats lite fortare, men det beror också lite på var man har hamnat i tillvaron. Finns alla kvar? Finns arbetet kvar? Var har du själv hamnat?

För väldigt många har det ändå snurrat på ganska som vanligt, i synnerhet här i Sverige. Hos många andra skapar pandemin en oro med risk för att oron tar över vardagen, särskilt för personer som redan har jämt upp med balansen. Även social distansering och isolering kan öka risken för psykiatriska diagnoser. Det är även sannolikt att våld mot barn, depression och oro i befolkningen ökar till följd av den ekonomiska krisen i pandemins spår en rapport från Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES).

Undertecknad fick för en tid sedan en utmaning på Facebook – nämligen att under 25 dagar göra armhävningar, och att varje dag spela in och lägga upp dessa filmer, som ett projekt med förhoppningen att öka medvetenheten

om mental hälsa, ångest och depression. Åsikterna om hur effektivt detta är som ögonöppnare skiljer sig naturligtvis åt. Bu och bä finns alltid, oavsett. Men detta är bara en sak man kan sysselsätta sig själv (och kanske andra) med. Men det finns fler – häng med!

Folkbildningen i coronatider haltar självklart lite. Under året har avdelningen egna erfarenheter av att ställa in planerade aktiviteter, både eget ordnat och av andra. Nu senast den fackliga grundutbildningen med tänkt start sista veckan i november. Det som trots allt blir är mest digitalt och alltså framför skärmen. En lösning för att inte all utbildning ska stanna av. Det finns både för- och nackdelar med digitala utbildningar och möten. Under V 45 och 46 hade flera av avdelningens Försäkringsinformatörer sina utbildningar just digitalt. Micke Holmberg och Lasse Pettersson gick första steget i sin grundutbildning. Ulrika Enlund, Jaana Kuusisto och Örjan Jansson gick vidareutbildningen för informatörer liksom Anders Lidén. Intrycken efter utbildningen var blandade. Den största fördelen kanske var att slippa lägga halva dagen på resandet. Nackdelen var att tekniken inte alltid hängde med. Några upplevde dessutom att det var lite påfrestande att vara skärmbångare en hel dag!

Men förutom ovan angivet då? Studieorganisationen tänkte här tipsa lite om förslag på studiecirkelmateriel. Cirklar behöver nödvändigtvis inte vara en stor fysisk grupp, det kan med fördel vara en liten grupp av människor (som man träffar ofta?). Eller en "digital" grupp! Det finns olika system för det här, men varför krångla till det? Facebook är välkänt för de allra flesta då det används som ett verktyg för social interaktion och kontakt mellan människor i privatlivet! Men - det fungerar lika bra för studiecirklar. Facebook har det senaste året styrt om sitt upplägg mot Facebook-grupper och förbättrat verktygen i grupperna. Det är enkelt att dela dokument med varandra i gruppen, chatt i hela gruppen eller enskilda medlemmar men också ha videosamtal.

Att tänka på kan vara att då många använder Facebook privat kan gränsen mellan fritid och studiecirkel påverkas, detta kan skapa stress och flödet kan lätt bli rörigt och lite svårt att överblicka. Gör gruppen privat så är miljön helt sluten för cirkelns deltagare

Studieorganisatören har alltså med ett finger i luften bedrivit en del fönstershopping på ABF:s webbutik och blivit uppmärksam på en del av studiematerialet som finns där:

Nyfiken vego (cirkel i vegetarisk matlagning). Efter att ha deltagit i studiecirkeln ska deltagarna ha fått kunskap om näringslära, säsongsanpassad matlagning och de ska även ha hämtat tankar och inspiration kring bland annat säsongsanpassad matlagning och djurrättsfilosofi.

Klimatpsykologi – hur vi skapar hållbar förändring. Det här är boken för dig som vill agera aktivt för klimatet, i din roll som ledare, beslutsfattare och medmänniska. Den är för dig som är engagerad i miljörörelsen, för dig som har en position i samhället med möjlighet att påverka och för dig som själv börjat göra förändringar men är frustrerad över att kompisarna eller politikerna inte gör sin del.

Prepping och hemberedskap. Hur bör vi agera om kriser och katastrofer inträffar? Prepping och hemberedskap diskuteras allt mer, men det ses ofta som en individuell angelägenhet. Kriser och katastrofer är dock något som rör alla inom ett visst område och löses därför bäst kollektivt. I den här manualen hittar du flera tips på hur du startar en lokal hemberedskapsgrupp där ni kan preppa tillsammans.

Lönesänkarna (film med studiehandledning). Lönesänkarna är en dokumentär av Erik Sandberg som undersöker hur politiska beslut gjort de allra rikaste ännu rikare samtidigt som löneutvecklingen för låg- och medelinkomsttagare medvetet har bromsats in. Exempelvis som inspiration för någon eller några timmars samtal efter själva filmvisningen. Men det går också att använda upplägget som underlag för en eller flera studiecirkelträffar.

Det var allt för den här gången – och kom ihåg att Pappers medlemmar kan få en del av studiecirkelarna subventionerade!

Anders Lidén

Örjan Jansson, Jaana Kuusisto och Ulrika Enlund gick vidareutbildningen för informatörer

Förändringar i Pappers Diagnosförsäkring från och med 2021

I förra numret av Pappersmagasinet så skrev vi om att Pappers medlemmar nu sedan den 1 juli omfattas av en inkomstförsäkring vid arbetslöshet. Vi skrev då också om att Diagnosförsäkringen kommer att förändras och att information skulle komma senare.

I medlemskapet i Pappers ingår det en diagnosförsäkring som kan ge en ersättning på 50.000 kr i ett engångsbelopp om du som medlem skulle drabbas av en allvarlig diagnos.

Exempel på diagnoser som kan ge ersättning är:

- Cancer, utom vissa hudtumörer och sekundära tumörer
- Diabetes
- Alzheimers sjukdom
- Sjukdomar i centrala nervsystemet, t.ex. ALS, Parkinson, MS
- Muskelsjukdomar – neurologiska sjukdomar
- Förlamning av arm eller ben på grund av olycksfallskada
- Total blindhet
- Total dövhet
- Hjärtinfarkt, hjärtstillestånd, stroke, aortabräck

- Leversvikt (ej orsakad av alkohol)
 - Njursvikt (kronisk)
 - Amputation av arm eller ben ovanför armbåge eller knä
- (fullständig lista med ICD-koder finns i villkoren på folksam.se)

Vad händer nu?

Den obligatoriska delen av försäkringen minskas till 25.000 kr. Du som medlem kommer att erbjudas att själva komplettera upp till 50.000 kr för 30 kr per månad.

I december kommer det ett erbjudandebrev från Folksam där du får information om att du själv nu kommer att betala för tillägget. Om du inte gör något så kommer du att få ett inbetalningskort. Om försäkringen inte betalas så faller den.

Boka in dig på en rådgivning!

Det kan vara bra att sitta i lugn och ro för att gå igenom försäkringarna. Pappers avdelning 68 har lånat in en dator till Röda villan där du som medlem kan få gå igenom ditt försäkringsskydd med Folksams rådgivare. Ulrika på avdelningen kan hjälpa er med att få en tid. Rådgivaren finns med på distans så det är säkert ur smitto-synpunkt i dessa Coronatider.

Även framöver kommer rådgivningarna med Folksam att ske online på distans. Orsaken är inte bara pandemin. Dagens teknik gör det lätt med digitala möten. Det är också mer miljövänligt och ger en bättre arbetsmiljö för rådgivarna.

FRI RÅDGIVNING FÖR DIN PENSION

En schysst pension och rätt försäkringsskydd är viktigare än någonsin, och därför är det extra bra att du är med i Pappers. Vi på Folksam LO Pension ger dig en timmes rådgivning, utan några måsten, och oavsett om du har din tjänstepension hos oss eller någon annanstans. Välj en tid som passar dig så hörs vi i lugn och ro över videosamtal eller telefon. Boka på folksamlopension.se

Läs av QR-koden så kommer du direkt till bokningssidan.

MADRID

■ VYKORTET FRÅN MADRID ALEKSANDAR SRNDOVIC

Ett år innan Covid-19 förlamade hela världen bestämde min familj att uppleva Spanien på riktigt. Vi har sett Barcelona, hela solkusten och de mest kända spanska öar. Fantastiska platser verkligen. Men i en skrift läste jag att om man vill uppleva Spanien på riktigt ska man resa till Madrid – för att där kan man garanterat ta del av hur Spanien verkligen är.

Vi kom till hotellet väldigt sent – strax före midnatt. Men ingen av oss ville gå och lägga sig! Madrids nattliv börjar just då. Madrid är staden som aldrig sover! Människor i stora mängder finns överallt! Invånarna föredrar att vara ute och alltså inte sitta hemma! Detta gör de varje dag, året runt. Deras sociala liv utspelar sig oftast utomhus på exempelvis kaféer och barer. Madrids många restauranger engagerar både ögon och smaklökar. Vi besökte några av dem och upplevde en explosion av glädje! De mest kända mötesplatser i Madrid är Plaza Mayor och Puerta del Sol med alla sina uteserveringar. Vårt hotell låg vid den sist nämnda. Snabbt upptäckte vi att torgets centrala läge gjorde att det var en perfekt utgångspunkt för att utforska staden. Varje morgon köpte jag färsk bagett fylld med ”Pata Negra” lufttorkad skinka innan jag väckte de andra två i familjen som gillar verkligen sova längre. Att uppleva torget tidigt på morgonen och se hur livet fyller stadens ådror är oförglömligt och kommer för evigt finnas på min näthinna. En trevlig anställd på hotellet berättade för mig att Plaza Mayor – det andra torget - många i Madrid kallar - Spaniens själ. Här kan man sitta i timmar och njuta på något café medan man ser hela Madrid passera förbi.

Arkitekturen i staden är fantastisk! Andas historia på alla möjliga sätt. Ett kvarter som är karakteristiskt för det gamla Madrid är La Latina, en stadsdel med trånga och branta gator i kombination med stora torg i närheten av stadens historiska centrum. Det är en av de viktigaste platserna för konstnärer, turister och nöjesliv i staden. Vårt besöket är Madrids stora katedral, Catedral de la Almudena, som ligger mittemot den vackra Palacio Real - det kungliga slottet, som är det officiella kungahemmet.

Kulturutbud i staden är enorm! Vi lyckades besöka Centro Cultural Reina Sofia och såg deras enorma konstsamling. Mest intryck på mig lämnade Guernica - Pablo Picassos målning från 1937. Den är minnet på staden Guernica som den 26 april 1937 under spanska inbördeskriget förstördes av nazityskt bombflyg. Vi lyckades även besöka Pradomuseet och såg den stora samling av spansk konst

från 1000-talet till 1700-talet.

Det var en oförglömlig resa! Resan där alla kan hitta det de söker. Man kan verkligen säga att vill du uppleva Spanien åk till Madrid!

Många vackra fontäner pryder Madrid - Neptune Fountain

Torget Puerta del Sol och "El Oso y El Madroño" björnen

Plaza Mayor i Madrid - många mötesplats

Den vackra Cybele Palace

Utsökt paella

Mercado de San Migue

Små restauranger med fantastisk mat och dryck

Madrid

Land: Spanien

Befolkning: 3 200 000

Höjdläge: 667 m ö.h.

Grundad: 800 - tal

Flod: Manzanares

Postnummer: 28001-28080

Area: 604 km²

Riktnummer: 91

Palacio Real de Madrid

NR 3 KRYSSLÖSNING

K	A	N	T	A	R	E	L	L
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Vinnare av kryss nr 3 är:

1: pris Urban Ärfström, ISS

2: pris Pernilla Westman, RM12

MATLAGNING

Bruna bönor med fläsk 4 personer

Du behöver:

Ingredienser:

- 600 gram stekfläsk, rimmat eller orimmat
- 800 gram potatis
- 4 morötter att riva (valfritt)
- 65 gram blandad grönsallad (valfritt)
- Bruna bönor: 4 dl bruna bönor
- 1 liter vatten
- 1 tsk salt
- 2 msk potatismjöl
- 3 msk ättikssprit 12%
- 4 msk sirap
- 1,25 dl mjölk

Gör så här

Skölj de bruna bönorna och lägg dem i kallt vatten över en natten att svälla. Häll bort vattnet blötlägningsvattnet och häll över bönorna i en stor kastrull. Tillsätt 1 liter vatten.

Koka de bruna bönorna i ca 1 timme och en kvart under lock på svag värme. Smaka på en böna - bönorna ska vara mjuka och börja spricka. Koka ev. längre. Rör om då och då och späd ev. med mer vatten så att det täcker bönorna. Koka potatisen.

När bönorna kokt mjuka så skopa du ur kokvattnet så att du har kokvatten så att det täcker bönorna men ej mer.

Rör ut potatismjölet i lite vatten i ett glas, häll i det under omrörning ner i de kokande bruna bönorna. Detta reder bö-

norna så att de blir såsiga. Smaksätt sedan de bruna bönorna med ättika, sirap, vitpeppar och salt. Ev. får du tillsätt mer än angivna mängder. Smaka på de bruna bönorna så att de blir som du vill ha dina bruna bönor.

Bönorna kan stå och småkoka vidare medan du steker fläsket och potatisen kokar klart. Stek fläsket knaprigt några minuter på varje sida samt några skivor i taget. Lägg över på en tallrik eller fat. Håll dem ev. varma i ugnen under folie.

Förbered sallad och riv morötter om du vill ha det till.

Servera de bruna bönorna med fläsket, kokt potatis och salladen.

Glöm inte!

**Att bara du som är
medlem kommer att
kunna påverka den
lokala
lönerevisionen!**

Dags för ett nytt kryss. Du behöver inte lämna in hela krysset när du löst det. De bokstäver som hamnat i de tonade rutorna bildar ett "lösenord".

Lämna in detta lösenord tillsammans med ditt anst-nr, namn och avd. så deltar du i dragningen.

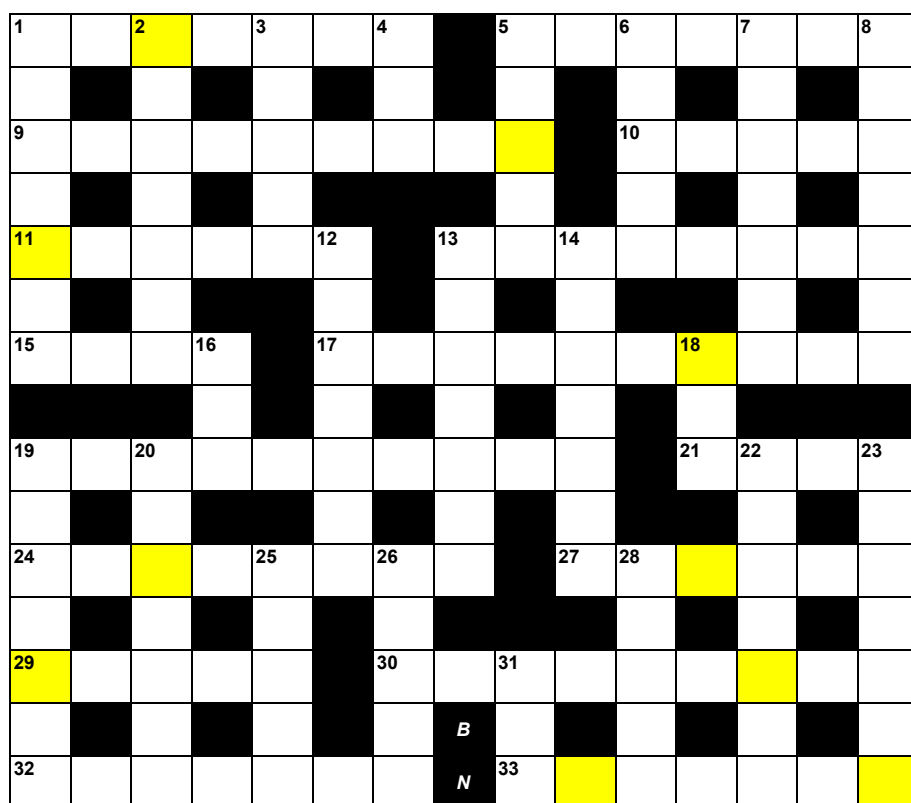
Du kan även maila lösenordet till oss :

avd68@pappers.se

Bland de inlämnade rätta svaren kommer vi lotta ut:

1: pris 2 st trisslotter

2: pris 1 st trisslott

Lodrätt

1. Störst i Georgien
2. Bokstaveringsnamn
3. Är kulturen på Gröna Ön
4. "Låg" kvinna
5. Ger någon nytt förtroende
6. Vid sidan om
7. Covid -19
8. Utah
12. Droska
13. Företas på motorväg
14. Gjorde man åt asagudarna
16. Bor kanske i Tallinn
18. I mitten
19. Mobilens föregångare
20. Kvällen ... åt TV-tittande
22. Håller Dawit Isaak fången
23. Trivsel
25. Galen brittisk hotellvärd
26. Vill SVT att vi laddar ner
28. Stämde säkert E. Taube
31. Erbjuder pensionsförsäkringar

Vågrätt

1. Görs av kaktussaft	19. Skiffleinstrument
5. Är full grusbil	21. Förnuft
9. Första steget	24. På Kanadas fana
10. Före CD:n	27. Arvingarnas tjej
11. Orörd	29. Tabbe
13. Kolesterol	30. Säljs ej "på rot"
15. Förstå	32. Brännande ogräs
17. Spelar med klubb	33. Kaffedrickarlandet

**Vi knyter näven idag precis som vi gjorde för
100-år sedan när vi stred mot dåtidens orättvisor!**

LAYOUT: Pappers avd 68

FRAMSIDA: Aleksandar Srndovic

BAKSIDA: Aleksandar Srndovic

NÄSTA NR: Februari 2021

ANSVARIG UTGIVARE:

Pappers avd 68

REDAKTIONEN:

Anders Lidén

Taisto Hautala

Aleksandar Srndovic

Mikael Holmberg

Roger Berglund

KONTAKT:

Pappers avd 68

Tyskavägen 1

763 81 Hallstavik

0175 26 390

www.avd68.com

